

רבי יצחק אמר, תא חזי, דוד מלפא זכה
לאתחברא באבהן, וירית דוכתיה
בגווייהו. הדא הוא דכתיב, אבן מאסו
הבונים היתה לראש פנה.

רבי יצחק אמר, בא ראה, דוד
המלך זכה להתחבר עם האבות,
וירש את מקומו בתוכם. זהו
שכתוב אבן מאסו הבונים היתה
לראש פנה.

רבי ייסא ורבי חזקיה הוו אזלי מקפוטקיא
ללוד, והוה עמהון חד יודאי במטול
דקפטירא דחמרא, עד דהוו אזלי, אמר רבי
ייסא לרבי חזקיה, אפתח פומך ואימא חד
מלה מאינון מילי מעלייתא דאורייתא, דאת
אמר בכל יומא קמי בוצינא קדישא.

רבי ייסא ורבי חזקיה היו
הולכים מקפוטקיא ללוד, והיה
עמהם יהודי אחד שמחזיק נוד
של יין. בעודם הולכים, אמר
רבי ייסא לרבי חזקיה, פתח פיך
ואמר דבר אחד מאותם הדברים
המעלים של התורה שאתה
אומר כל יום לפני המאור
הקדוש.

פתח ואמר, (משלי א) דרכיה דרכי נועם וכל
נתיבותיה שלום. דרכיה דרכי נעם,
אלין ארחין דאורייתא. דמאן דאזיל בארחי
דאורייתא, קדשא בריך הוא אשרי עליה
נעימותא דשכינתא, די לא תעדי מגיה
לעלמין. וכל נתיבותיה שלום, דכלהו נתיבין
דאורייתא כלהו שלם, שלם ליה לעילא,
שלם ליה לתתא. שלם ליה בעלמא דין,
שלם ליה בעלמא דאתי.

פתח ואמר, (משלי א) דרכיה דרכי
נועם וכל נתיבותיה שלום. דרכיה
דרכי נעם - אלו דרכי התורה.
שמי שהולך בדרכי התורה,
הקדוש ברוך הוא משרה עליו
את נעימות השכינה שלא תזוז
ממנו לעולמים. וכל נתיבותיה
שלום - שכל נתיבות התורה
כלם שלום. שלום לו למעלה,
שלום לו למטה. שלום לו
בעולם הזה, שלום לו בעולם
הבא.

אמר ההוא יודאי, איסירא (אסתרא) בקיסטרא
בהאי קרא אשתפח, אמרו ליה, מנין
לך. אמר לון, מאבא שמענא, ואוליפנא הכא
בהאי קרא מלה (בבא). פתח ואמר, האי קרא
בתרין גוונין איהו, ובתרין סטרין. קרי ביה
דרכים, וקרי ביה נתיבות. קרי ביה נעם, וקרי
ביה שלום. מאן דרכים, ומאן נתיבות. מאן
נעם, ומאן שלום.

אמר היהודי ההוא, כמו מטבע
בכיס נמצא בפסוק הזה. אמרו
לו, מנין לך? אמר להם, שמעתי
מאבא, ולמדתי פאן דבר (טוב)
בפסוק הזה. פתח ואמר, הפסוק
הזה הוא בשני גוונים ובשני
צדדים. קוראים בו דרכים
וקוראים בו נתיבות. קוראים בו
נעם, וקוראים בו שלום. מי
הדרכים ומי הנתיבות? מי הנעם
ומי השלום?

אָא דרכיה דרכי נעם. היינו דכתיב, (ישעיה
מג) הנותן בים דרף, דהא בכל אתר
דאקרי באורייתא דרף, הוא אורח פתיחא
לכלא. פהאי ארחא, דאיהו פתיח לכל בר
נש. פך דרכיה דרכי נעם, אלין אינון דרכים
דאינון פתיחן מאבהן, דכראן בימא רבא,

אָא דרכיה דרכי נעם, היינו
שכתוב (ישעיה מג) הנותן בים דרף.
שהרי בכל מקום שנקרא בתורה
דרף, זו דרף פתוחה לכל. כדרך
הזו שפתוחה לכל אדם, פך
דרכיה דרכי נעם. אלו הדרכים
שפתוחים מן האבות, שפרו בים

וְעָאֵלִין בְּגוּיָהּ, וּמְאִינוּן אֹרְחִין מִתְּפִתְחִין
לְכָל עֵיבֵר וְלְכָל סְטְרֵי עֲלֵמָא.

וְהָאֵי נַעַם, הוּא נְעִימוּ דְנִפְק מֵעֲלֵמָא דְאֲתִי.
וּמֵעֲלֵמָא דְאֲתִי נְהָרִין כָּל בּוּצִינִין,
וּמִתְּפִרְשֵׁן לְכָל עֵיבֵר. וְהָהוּא טִיבוּ וְהָהוּא
נְהוּרָא דְעֲלֵמָא דְאֲתִי, דִּינִקִין (נ"א דרומי) אֲבָהֶן,
אֲקָרֵי נַעַם. דְּכֵר אַחֵר, עֲלֵמָא דְאֲתִי אֲקָרֵי
נַעַם, וְכֵד אַתְעַר עֲלֵמָא דְאֲתִי, כָּל חֲדוּ וְכָל
טִיבוּ וְכָל נְהוּרִין וְכָל חִירוּ דְעֲלֵמָא אַתְעַר,
וּבְגִינֵי כֵךְ אֲקָרֵי נַעַם.

וְעַרְ דָּא תְנִינֵן, חִיבִין דִּיהוּן בְּגִינַם,
בְּשַׁעְתָּא דְעָאֵל שְׂבַתָּא, נִיחִין כְּלָהוּ,
וְאִית לְהוּ חִירוּת וְנִיחָא. בְּשַׁעְתָּא דְנִפְק
שְׂבַתָּא, אִית לָן לְאַתְעָרָא חִירוּ עֲלָאָה עֲלֵנָא,
דְנִשְׁתַּזִּיב מִהָהוּא עוֹנְשָׁא דְחִיבִינָא דְאֲתִדְנֵוּ
(ס"א דאחרי) מִהָהִיא שַׁעְתָּא וְלִהְלָאָה. וְאִית לָן
לְאַתְעָרָא וְלִימָא, (תהלים ז) וַיְהִי נַעַם אֲדָנִי
אֲלֵהִינוּ עֲלִינוּ. דָּא הוּא נַעַם עֲלָאָה, חִירוּ (ס"א
חירו) דְכֻלָּא, וְעַל דָּא דְרַכֵּיהּ דְרַכֵּי נַעַם.

וְכֵר נְתִיבוּתֵיהּ שְׁלוֹם, מָאן נְתִיבוּתֵיהּ. אֵלִין
אֵינוּן שְׂבִילִין דְנִפְקִין מִלְעֵילָא, וְכֻלְהוּ
נְקִיט לֹון בְּרִית יְחִידָאֵי, דְאִיהוּ אֲקָרֵי
שְׁלוֹם, שְׁלֵמָא דְבֵיתָא. וְאֵעִיל לֹון לִימָא
רְבָא, כֵּד אִיהוּ בְּתוּקְפֵיהּ, וְכֵדִין יְהִיב לִיהּ
שְׁלֵמָא. הָדָא הוּא דְכְּתִיב וְכָל נְתִיבוּתֵיהּ
שְׁלוֹם (ע"ב). תָּא חֲזִי, יוֹסֵף בְּרִית שְׁלוֹם
הָהּ, וְהָהּ בְּמִצְרַיִם מִלְכָּא, וְשְׁלִיט עַל
אֲרָעָא. וַיַּעֲקֹב בְּגִין דְאֶסְתַּלַּק מִגְּוִיָּה שְׂכִינְתָּא,
לָא הָהּ יָדַע.

וְעַם כָּל דָּא, יַעֲקֹב הָהּ לִיהּ תְּבָרָא, בְּגִין לְמַזְבֵּן
עֲבוּרָא בְּמִצְרַיִם. וְחֵמָא דְאִיהוּ תְּבִירָא עַל
תְּבִירָא, דִּיחֲתוּן בְּנוֹי לְמִצְרַיִם. וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב
לְבָנָיו לָמָּה תִּתְּרָאוּ, בְּגִין דְלֹא תַחֲמוּן גּוֹפִיכּוּ,

הַגְּדוֹל, וְנִכְנָסִים לְתוֹכוֹ, וּמֵאוֹתָם
הַדְּרָכִים נִפְתָּחִים לְכָל עֵבֶר וְלְכָל
צַדִּי הָעוֹלָם.

וְהַנְּעָם הַזֶּה הִיא נְעִימוֹת שְׂוִיצָאָת
מִן הָעוֹלָם הַבָּא, וּמִן הָעוֹלָם
הַבָּא מֵאִירִים כָּל הַמְּאוֹרוֹת
וְנִפְרָדִים לְכָל עֵבֶר, וְאוֹתוֹ הַטּוֹב
וְאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא
שְׂוִינְקִים [שְׂוִירִשִׁים] הָאֲבוֹת נִקְרָא
נַעַם. דְּכֵר אַחֵר - הָעוֹלָם הַבָּא
נִקְרָא נַעַם, וְכִשְׁמַתְעוֹרֵר הָעוֹלָם
הַבָּא, כָּל הַשְּׂמִחָה וְכָל הַטּוֹב וְכָל
הַמְּאוֹרוֹת וְכָל הַחֲרוּת שֶׁל הָעוֹלָם
מִתְעוֹרְרִים, וּמִשׁוּם כֵּךְ נִקְרָא
נַעַם.

וְעַרְ זֶה שְׂנִינֵוּ, הַרְשָׁעִים שֶׁל
הַגִּיחֵם, בְּשַׁעְתָּא שְׂנִכְנַסְתָּ הַשְּׂבַתָּא,
כָּלֵם נְחִים, וַיֵּשׁ לָהֶם חֲרוּת
וּמְנוּחָה. בְּשַׁעְתָּא שְׂוִיצָאָת הַשְּׂבַתָּא,
יֵשׁ לָנוּ לְעוֹרֵר שְׂמִחָה עֲלִינוּהָ
עֲלִינוּ שְׂנַצֵּל מֵאוֹתוֹ הַעֲנֵשׁ שֶׁל
הַרְשָׁעִים שְׂנַדוּנוּ [שְׁחוּרוּ] מִן הַשַּׁעְתָּא
הַהִיא וְהִלָּאָה. וַיֵּשׁ לָנוּ לְהַתְעוֹרֵר
וְלוֹמַר, (תהלים ז) וַיְהִי נַעַם אֲדָנִי
אֲלֵהִינוּ עֲלִינוּ. זֶהוּ הַנְּעָם הָעֲלִיּוֹן,
שְׂמִחַת [חַרוּת] הַכֹּל, וְעַל כֵּן דְרַכֵּיהּ
דְרַכֵּי נַעַם.

וְכֵר נְתִיבוּתֵיהּ שְׁלוֹם, מִי זֶה
נְתִיבוּתֵיהּ? אֵלוּ הֵם הַשְּׂבִילִים
שְׂוִיצָאִים מִלְּמַעְלָה, וְאֵת כָּלֵם
לֹוקַח הַבְּרִית הַיְחִידִי שְׂנַקְרָא
שְׁלוֹם, שְׁלוֹם הַבֵּית, וּמְכַנֵּס
אוֹתָם לִים הַגְּדוֹל כִּשְׁהוּא
בְּגִבּוֹרְתוֹ, וְאֵז נוֹתֵן לוֹ שְׁלוֹם. זֶהוּ
שְׂכַתוֹב וְכָל נְתִיבוּתֵיהּ שְׁלוֹם. בֹּא
רְאֵה, יוֹסֵף הִזֶּה בְּרִית שְׁלוֹם,
וְהִזֶּה מִלְךְ בְּמִצְרַיִם וְשְׁלִיט עַל
הָאָרֶץ, וַיַּעֲקֹב, מִשׁוּם שְׂהִסְתַּלַּקָּה
מִמֶּנּוּ הַשְּׂכִינָה, לֹא הִזֶּה יוֹדַע.

וְעַם כָּל זֶה, לַיַּעֲקֹב הִזֶּה שְׂכָר,
כְּדִי לְקַנּוֹת תְּבוּאָה בְּמִצְרַיִם,
וְרְאֵה שְׁהוּא שְׂכָר עַל שְׂכָר,
שְׂיָרְדוּ בְּנוֹי לְמִצְרַיִם, וַיֹּאמֶר
יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִּתְּרָאוּ, כְּדִי

אֶלָּא כְרַעְבִּין, פְּגוּבְרִין דְּלִית לֹון שְׁבַעָא. אָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה, וַדָּאי רָזָא הָבָא. דְּהָא בְּכַל זְמַנָּא דְצַעְרָא אִיהוּ כְּעַלְמָא, לָא בְּעֵי בַר נָשׁ, לְאַחְזָא גְרַמְיָה בְּשׁוּקָא, בְּגִין דְּלֵא יִתְפַּס בְּחוּבוּי. וְעַל דָּא אָמַר לְמָה תִּתְרָאוּ, וְהָא אֲתָמַר.

שלא תראו עצמכם אלא כמו רעבים, כמו אנשים שאין להם שבע.

אמר רבי חזקיה, ודאי סוד יש כאן, שהרי בכל זמן שהוא צער בעולם, לא צריך האדם להראות את עצמו בשוק, כדי שלא יתפס בחטאיו, ועל כן אמר למה תתראו, והנה נתבאר.

דְּבַר אַחַר וַיֵּרָא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ (דף קצ"ח ע"א) שָׁבַר בְּמִצְרַיִם, עֲבוּר מַמְשׁ. דְּהָא קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל דָּא שְׂדַר פּוֹנָא בְּעַלְמָא, בְּגִין לְנַחְתָּא לְיַעֲקֹב וּבְנוֹי לְתַמָּן, וְעַל דָּא חָמָא בְּנֵי אַרְעָא, דְּהוּוּ מֵיִיתִין מִתַּמָּן עֲבוּר.

דבר אחר וירא יעקב כי יש שבר במצרים - תבואה ממש, שהרי על כן שלח הקדוש ברוך הוא רעב לעולם, כדי להוריד את יעקב ואת בניו לשם, ועל זה ראה את בני הארץ שהיו מביאים משם תבואה.

וַיֵּרָא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שָׁבַר בְּמִצְרַיִם, בְּשַׁעְתָּא דְּמִית יַצְחָק, אָתוּ יַעֲקֹב וְעֵשׂוֹ לְמַפְלָג. וְעֵשׂוֹ נִפְקַּח מִחוּלְקֵיהּ דְּאַרְעָא וּמַכְלָא, וַיַּעֲקֹב דִּי־סְבוּל גְּלוּתָא יִטּוּל כְּלָא. וְעַל דָּא חָמָא הֵהוּא תְּבִירָא דְּהוּוּ לִיָּה בְּמִצְרַיִם, הוּא וּבְנוֹי לְמַסְבַּל גְּלוּתָא. וְעַל דָּא וַיֵּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לְמָה תִּתְרָאוּ. מַקְמֵי דִּינָא דְלַעֲיִלָּא, דְּלֵא יִשְׁתַּפַּח עַלְיֵיכוּ מַקְטָרְגָא. וַיֵּאמֶר הִנֵּה שְׂמַעְתִּי כִּי יֵשׁ שָׁבַר בְּמִצְרַיִם רְדוּ שָׁמָּה. הָא אוּקְמוּהָ רַד"ו, חוּשְׁפִין דָּא הוּוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם:

וירא יעקב כי יש שבר במצרים. בשעה שמת יצחק, באו יעקב ועשו לחלק, ועשו יצא מחלקו של הארץ ומהכל, ויעקב שיסבל את הגלות יטל הכל. ועל זה ראה אותו השבר שהיה לו במצרים הוא ובניו לסבל את הגלות, ועל זה ויאמר יעקב לבניו למה תתראו, מלפני הדין שלמעלה, שלא ימצא עליכם מקטרג. ויאמר הנה שמעתי כי יש שבר במצרים רדו שמה. הרי פרשוה רד"ו, בחשבון הזה היו ישראל במצרים.

וַיִּוָּסֵף הוּא הַשְּׁלִיט עַל הָאָרֶץ וְגו', רַבִּי יִיסָא פְּתַח וְאָמַר, (תהלים כו) וְעַתָּה יְרוּם רֵאשִׁי עַל אוֹיְבֵי סְבִיבוֹתַי וְאַזְבַּחַהּ בְּאֵהָלוֹ זִבְחֵי תְרוּעָה אֲשִׁירָה וְאַזְמַרְהָ לִּי.

ויוסף הוא השליט על הארץ וגו'. רבי ייסא פתח ואמר, (תהלים כו) ועתה ירום ראשי על אויבי סביבותי ואזבחה באהלו זבחי תרועה אשירה ואזמרה לה.

תָּא חֲזִי, כַּד קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתַרְעֵי בֵיהּ בְּבַר נָשׁ, זְקִיף לִיָּה עַל כָּל בְּנֵי עַלְמָא. וְעַבִּיד לִיָּה רִישָׁא דְכָלָא, וְכָלְהוּ שְׁנָאוּי אֲתַפְּיִין תַּחוּתָיו.

בא ראה, כשהקדוש ברוך הוא מתרצה מהאדם, הוא זוקף אותו על כל בני העולם ועושה אותו הראש של הכל, וכל שונאיו נכנעים תחתיו.

דְּוֹד מַלְכָּא, שְׁנָאוּ לִיָּה אַחוּי, דְּחוּ לִיָּה מַנְיָהּ. קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָרִים לִיָּה עַל כָּל בְּנֵי עַלְמָא. אֲתָא חֲמוּי, עָרַק מַקְמֵיָה. קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָרִים לִיָּה עַל כָּל מַלְכוּתֵיהּ,

את דוד המלך שנאו אחיו, דחו ליה מנייהו. קדשא ברוך הוא ארים ליה על כל בני עלמא. אתא חמוי, ערק מקמיה. קדשא ברוך הוא ארים ליה על כל מלכותיה,

ברוך הוא הרים אותו על כל מלכותו, וכלם היו כורעים וסוגדים לפניו. ואת יוסף דחו אחיו, אחר כך כלם פרעו והשתחוו לפניו, זהו שכתוב ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה.

דבר אחר ועתה ירום ראשי - מה זה ועתה? כמו ואתה. רבי יהודה אמר, הנה נתבאר, עת שהיא הדרגה העליונה. ומי היא אותה העת? זו ה"א, ונקראת עתה. ועתה - זה הוא ובית דינו. ירום ראשי - להרים אותה בכבוד ומלכות. על איבי סביבותי - אלו שאר מלכי הארץ. ואזבחה באהל - זו ירושלים. באהל - זה אהל מועד. זבחי תרועה - שישמע כל העולם. אשירה ואזמרה - מאתו צד שהיא התרועה. שהרי משם, מהצד של התרועה, באה השירה והתשבחת.

דבר אחר ועתה ירום ראשי - זו כנסת ישראל. על איבי סביבותי - זה עשו וכל השרים שלו. ואזבחה באהל - אלו ישראל. זבחי תרועה - שכתוב (שם נא) זבחי אלהים רוח נשברה, כדי להעביר את הדין מן העולם. אשירה ואזמרה - להודות ולשבח לקדוש-ברוך-הוא ללא הפסק לעולם.

דבר אחר ועתה ירום ראשי - בכל, יצר טוב על יצר רע, שכתוב על איבי סביבותי, זה היצר הרע שהוא סביב האדם, והוא שונא אותו בכל. ואזבחה באהל זבחי תרועה - זו התורה שנתנה מצד האש, פכתוב (דברים א) מימינו אש דת למו. שהרי בשביל התורה ירום ראשו [של האדם] ונשברים כל שונאיו לפניו, פכתוב (תהלים יח) תכריע קמי תחת.

וכלהו הוּו פָּרְעִין וְסֹגְדִין קָמִיה. ויוסף דחו ליה אחוי, לבתר בלהו כרעו וסגידו קמיה. הדא הוא דכתיב ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה.

דבר אחר, ועתה ירום ראשי, מאי ועתה, כמו ואתה. רבי יהודה אמר, הא אתמר, עת דאיהו דרגא עלאה, ומאן איהו ההוא עת. דא ה"א, ואקרי עתה. ועתה, דא איהו ובי דיניה.

ירום ראשי, לארמא לה ביקרא ומלכותא. על איבי סביבותי, אלין שאר מלכי ארעא. ואזבחה באהל, דא ירושלים. באהל, דא אהל מועד. זבחי תרועה, למשמע כל עלמא. אשירה ואזמרה, מההוא סטרא דתרועה היא. דהא מתמן, מההוא סטרא דתרועה, היא אתיא שירה ותושבחתא.

דבר אחר, ועתה ירום ראשי, דא כנסת ישראל. על איבי סביבותי, דא עשו וכל אפרכין דיליה. ואזבחה באהל, אלין ישראל. זבחי תרועה, דכתיב, (תהלים נא) זבחי אלהים רוח נשברה, בגין לאעברא דינא מעלמא. אשירה ואזמרה, לאודאה ולשבחה לקודשא בריך הוא, בלא פסיקו לעולם.

דבר אחר, ועתה ירום ראשי, בכלא, יצר טוב על יצר רע. דכתיב, על איבי סביבותי, דא יצר הרע, דאיהו סחרניה דבר נש, ואיהו שנאיה בכלא. ואזבחה באהל זבחי תרועה, דא אורייתא, דאתיהיבת מסטרא דאשא, פדכתיב (דברים לג) מימינו אש דת למו. דהא בגין אורייתא, ירום רישיה דבר נש, ואתברו כל שנאוי קדמוי. פדכתיב, (תהלים יח) תכריע קמי תחתי.